

*Господарець Д.М.*

*студентка 4-го курсу Інституту права Київського національного  
університету імені Тараса Шевченка*

## **ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ В УКРАЇНІ**

У сучасних умовах реалізації високих стандартів доказування адвокатський запит є важливою формою реалізації прав адвокатів на безперешкодне збирання відомостей про факти, які можуть бути використанні як доказ у справі.

Насамперед варто нагадати, що Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 року № 2887-ХІІ, який втратив чинність, взагалі не передбачав згадки про адвокатський запит, а лише ст.6 Закону серед професійних прав адвокатів містила таке право як запитувати та отримувати документи або їх копії від підприємств, установ, організацій, об'єднань, а від громадян – за їх згодою [1].

Нові процесуальні кодекси, які були запроваджені у ході реалізації судової реформи, докорінно змінили концептуальний підхід до процедури доказування. Відповідно більш детально це питання було врегульовано нині чинним Законом України від 05.07.2012 № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Відповідно до ст.20 цього Закону, одним із професійних прав адвоката є право звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань та фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб) [2].

Насамперед варто визначитись з поняттям адвокатського запиту. Відповідно до ст.24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатський запит – письмове звернення адвоката про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту [2]. Як випливає з визначення, наданого Законом, звернутися до когось з адвокатським запитом може лише адвокат. Отже, з цього випливає, що незалежно від того, складений запит особисто адвокатом чи його помічником, у вихідних даних про запитувача має міститися інформація саме про адвоката, і підписаний запит має бути адвокатом.

Розпорядниками інформації відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності та підпорядкування, громадські об'єднання. Можемо зробити висновок, що фізична особа, якщо до неї звертаються не як до посадової чи службової особи (суб'єкта владних

повноважень), а як до звичайної людини, не зобов'язана надавати інформацію на адвокатський запит та не несе відповідальності за ненадання (несвоєчасне надання) відповіді на нього.

Об'єкти адвокатського запиту, вказані в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» як копії документів або інформація, якою отримувач володіє чи повинен володіти.

Правовий режим інформації регулюється відповідно до Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, Закону України «Про інформацію», Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про захист персональних даних», «Про публічну інформацію».

Відповідно до Закону України «Про інформацію»: інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом [4]. Відповідно до ст.21 Закону України «Про інформацію» інформацією з обмеженим доступом є:

- конфіденційна
- таємна
- службова інформація

Ст.32 Конституції України не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [3].

Відповідно до ст.21 Закону України «Про інформацію», конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [4].

Важливе застереження міститься також у Законі України «Про захист персональних даних»: не є конфіденційною інформацією персональні дані, що стосуються здійснення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень [6].

Отже, можна зробити висновок, що під режим конфіденційної інформації може потрапити будь-яка інформація. Відносно адвокатських запитів, вважаємо, що правила щодо обмеження доступу до персональних

даних застосовуються тільки у тому випадку, якщо адвокат діє в інтересах однієї особи (клієнта), а запитує інформацію відносно іншої особи. У тому ж випадку, якщо адвокат, діючи в інтересах клієнта, запитує інформацію відносно його особи, на запит повинна бути надана позитивна відповідь.

Відповідно до ст.8 Закону України «Про доступ до публічної інформації», таємна інформація – інформація, доступ до якої обмежується відповідно до частини другої статті 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Порядок доступу до таємної інформації регулюється цим Законом та спеціальними законами [5].

Отже, проаналізувавши законодавство України, можна зробити висновок, що згадки про таємну інформацію містяться у цілій низці спеціальних законів, серед яких: ст.40 Основ законодавства України про охорону здоров'я, ст.56 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», ст.60 Закону України «Про банки та банківську діяльність», ст.12 Закону України «Про попереднє ув'язнення», ст.8 Закону України «Про нотаріат», ст.1 Закону України «Про державну таємницю», ст.22 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст.505 Цивільного кодексу України, постанови Кабінету Міністрів України “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці” від 09.08.93 р. № 611, ст.226 Сімейного кодексу України.

Відповідно до цього, можна умовно виділити ряд інформації, яку законодавство прирівнює за правовим режимом до таємної, наприклад: державна таємниця; службова таємниця; військова таємниця; медична таємниця; таємниця нарадчої кімнати; банківська таємниця; таємниця страхування; таємниця вчинюваних нотаріальних дій; комерційна таємниця; таємниця досудового слідства; таємниця усиновлення; адвокатська таємниця; таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.

Відповідно до ст.9 Закону України «Про доступ до публічної інформації», до службової може належати така інформація:

1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень;

2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці [5].

Отже, зробимо висновок, що перелік відомостей, що становлять службову інформацію, складається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень, у тому числі на виконання делегованих повноважень. Документам, що містять

інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування».

Відповідно до ст.24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ст.212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлюється відповідальність за: відмову в наданні інформації на адвокатський запит; несвоєчасне надання інформації; неповне надання інформації; надання інформації, що не відповідає дійсності у вигляді накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Винятком є відмова в наданні інформації з обмеженим доступом [8].

Водночас невирішеною є проблема щодо відповідальності відповідальних осіб за безпідставну відмову у прийнятті адвокатського запиту, оскільки текстуальне тлумачення ч. 5 ст. 212-3 не охоплює таких дій, у зв'язку з чим вона потребує відповідного корегування.

Зловживання правом на адвокатський запит досі не врегульоване чинним законодавством України. Однак, на рівні ст.25 проекту закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №9055 від 06.09.2018 висуvalась пропозиція визнати зловживанням наступні дії: направлення адвокатського запиту для отримання інформації, яка не пов'язана з наданням правничої допомоги клієнту; використання інформації, отриманої на адвокатський запит, для інших цілей, ніж надання правничої допомоги клієнту; розголошення інформації, отриманої на адвокатський запит, якщо така інформація належить до категорії таємної, службової або її розкриття порушуватиме права третіх осіб на захист персональних даних чи охорону інтелектуальної власності, крім випадків, коли таке розголошення є необхідним для надання правничої допомоги клієнту в суді [7].

Варто визначити, що багато науковців наголошують, що пропозиція встановити відповідальність для адвокатів за зловживання правом на адвокатський запит залишає досить широкі межі для тлумачення, що саме вважати зловживанням, а отже може створити підґрунтя для безпідставного притягнення адвокатів до відповідальності, використання цього в якості здійснення тиску на адвоката. Наприклад, як зловживання може розглядатися повторне звернення адвоката із запитом. Водночас, на думку самого адвоката, раніше надана йому інформація може вважатися неповною та потребує доповнення, що обумовило потребу повторного звернення.

Отже, право адвоката на запит є одним з найбільш важливих його прав та одним з основних засобів отримання адвокатської інформації, без якого якісне здійснення юридичної допомоги є значно важчим або навіть неможливим.

На жаль, наразі існують певні проблеми із повноцінною реалізацією адвокатом права на запит, зокрема, пов'язані із вищезазначеними проблемами із режимом запитуваної інформації. Без чіткого визначення понять, уніфікації

підходів до даної проблеми не є можливою уніфікація практики застосування вказаних норм. Підтвердженням цьому факту слугують численні звернення до судових органів влади для оскарження неправомірної відмови у наданні інформації.

### **Список використаної літератури:**

1. Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 року N 2887-XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 9, ст.62). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12#Text>.
2. Закон України від 05.07.2012 N 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
3. Конституція України від 28.06.1996 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
5. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
6. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
7. Проект закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №9055 від 06.09.2018 URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc\\_1?pf3511=64557](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_1?pf3511=64557).
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>.

**Науковий керівник:** доктор юридичних наук, завідувачка кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Хотинська-Нор Оксана Зіновіївна**